

ELM VƏ TƏHSİL FƏDAİSİ

Vilayət Əliyev,
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin
prorektoru, professor

Görkəmli psixoloq, psixologiya elmləri doktoru, professor Əbdül Əlizadənin həyat yolu "Azərbaycan məktəbi"ndən başlanmışdır. Əbdül müəllim "Azərbaycan məktəbi" jurnalının yubileyi ilə bağlı bir məqaləsində yazırdı: "Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində - evim-əşiyim kimi sevdiyim bu məşhur ali məktəbdə sadə, təvəzökar və təmənnaşız müəllim ömrü yaşasam da, bu illər ərzində mənim həmişə "Azərbaycan məktəbi" adlı böyük bir mənəvi ələmin olub. Mən bu nurlu aləmdə respublikanın görkəmli jurnalistləri ilə bəhəm məşhur filosofları, psixoloqları və pedaqoqlarının gündəlik qayğısı ilə pedaqoji məbatın sirlərini öyrənmişəm və böyük Azərbaycan elminə qovuşmuşam..."

Bir ildən çox müddətdə topladığım klinik materiallar əsasında "Əsəbi uşaqların tərbiyəsi haqqında" məqalə yazdım və poçtla "Azərbaycan məktəbi" jurnalına göndərdim...

Jurnal XX yüzillikdə Azərbaycan psixoloji və pedaqoji fikrinin əsl salnaməsi olmuşdur. Dövrün başlıca psixoloji və pedaqoji ideyaları "Azərbaycan məktəbi"nin səhifələrində özünün dolğun əksini tapmışdır...

Görkəmli Azərbaycan psixoloq və pedaqoqlarının sanballı əsərləri, ilk növbədə jurnalın səhifələrində işıq üzü görmüşdür. Bu işıq Prometey odu kimi nurlu olmuş, neçə-neçə kitabın ərsəyə gəlməsində, neçə-neçə fundamental tədqiqatların başa çatdırılmasında önəmli rol oynamışdır. Jurnalın müəllifləri içərisində respublikanın qabaqcıl

Redaksiyanın sifarişləri ilə

müəllimləri də xüsusi yer tutmuşlar. Bunların bir çoxunun böyük elmə - Azərbaycan psixologiyası, pedaqogikası və metodikasına yolu elə jurnalda dərc olunmuş məqalələrindən başlamışdır...

Redaksiya heyətinin üzvü kimi mənim də tərcümeyi-halının və həyat yolumun ən parlaq səhifələri "Azərbaycan məktəbi" ilə birləşməyə bağlıdır. Mən özümün bütün uğurlarıma görə bu jurnala minnətdaram..."

Əbdül Əlizadənin həyat yolu haqqında "Azərbaycan məktəbi" jurnalından başlamışdır. O, 1950-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinə qəbul olunur, bu təhsil ocağındakı müəllimlərini - respublikanın elm korifeylərini - Mir Cəlal Paşayevi, A.Qarayevi, A.O.Makovelskini, F.Qasımzadəni, M.C.Cəfərovu, M.Təhməsi, M.Hüseynzadəni, B.Vahabzadəni, A.Zamanovu, M.Məhərrəmovu həmişə minnətdarlıq hissi ilə xatırlayırdı.

Sözügedən görkəmli alimlərlə unudulmaz görüşlər Əbdül Əlizadə üçün bir məktəb idi.

1957-ci ildə Ə.Əlizadəni "Azərbaycan məktəbi" jurnalında işləməyə dəvət edirlər. Onun həyatında mahiyyətə yeni mərhələ başlayır. Redaksiyada işlədiyi müddət ərzində bir tərəfdən elmi yaradıcılığın metodologiyası və metodikasını mənimsəyir, digər tərəfdən respublikanın seçilən alim-psixoloq və pedaqoqlar mühitinə qovuşur. Əbdül Əlizadənin akademik M.Mehdizadə, prof. A.Abbasızadə, Ə.Seyidov, M.Murad-

xanov, A.Abdullayev, Ş.Ağayev, R.Hüseynov kimi görkəmli alim və jurnalistlərlə elmi-yaradıcılıq əlaqələri özü-özlüyündə təsirli yaradıcılıq amilinə çevrildi.

Sonralar Əbdül müəllim bu illəri xatırlayaraq yazırdı: Jurnalın redaksiya heyətinin üzvü kimi fəaliyyət göstərdiyim illərdə də psixologiya elminin aktual problemlərinin sistemli işıqlandırılmasına yaxından kömək göstərməyə çalışmışam. Bu əxtarışlarda həmişə jurnalın ayrı-ayrı dövrlərdə baş redaktorları olmuş hörmətli Rüstəm Hüseynovun, Əjdər Ağayevin və Zəhra Əliyevanın gündəlik qayğısını hiss etmişəm. Onlar yaşadığımız zamanədə psixologiya elminin əhəmiyyətini müdrikcəsinə dəyərləndirmiş, yaş və pedaqoji psixologiyanın aktual problemlərinin jurnal səhifələrində səslənməsi üçün əlverişli şərait yaratmışdır. Respublikanın görkəmli psixoloqları M.Məhərrəmov, Ş.Ağayev, Ə.Bayramov, R.Rəsulov, M.Həmzəyev, Ə.Qədirov və b. sanballı məqalələri ilə təlim-tərbiyə problemlərinin həllində müəllimlərimizə yaxından kömək göstərmişlər. Dövrün başlıca psixoloji və pedaqoji ideyaları "Azərbaycan məktəbi"nin səhifələrində özünün dolğun əksini tapmışdır...

Göründüyü kimi, 50-ci illərin sonu, 60-cı illərin əvvəllərində Azərbaycan psixologiya elminə öz dəst-xətti, öz nəfəsilə seçilən istedadlı və əməksevər bir alim gəldi. Onun uğurlarını elm aləmində layiqincə dəyərləndirməyə başladılar.

Ə.Əlizadə görkəmli Azərbaycan filosofu və psixoloqu, professor Ə.K.Zəkuyevin rəhbərliyi ilə "Şagirdlərin yaradıcı təxəyyül fəaliyyətində analiz və sintez proseslərinin xüsusiyyətləri"ni öyrənirdi. Onu aktual bir məsələ - təxəyyüldə informasiyaların işlənməsi prosesi maraqlandırır.

Bu gün ixtifarla demək olar ki, 60-cı illərdə koqnitiv psixologiyasının müəyyən səhifələri məhz Azərbaycanda yazılmışdır və

bu işdə görkəmli psixoloq-alim Əbdül Əlizadənin xidmətləri danılmazdır.

1975-ci ildə Ə.Əlizadə doktorluq dissertasiyasını uğurla müdafiə etdi. Onun doktorluq dissertasiyası Azərbaycan psixologiyasında mühüm hadisə oldu.

Ə.Əlizadə özünün nəzəri-eksperimental əxtarışlarını məharətə praktika ilə, ilk növbədə, məktəb təcrübəsi ilə üzvi surətdə əlaqələndirirdi.

1964-cü ildə dövrün psixoloji fikrini sistemli əks etdirən sanballı "Psixologiya" dərsliyi nəşr olunmuşdur. Onun altı müəllifindən üçü respublikanın qocaman psixoloqları (Ə.Zəkuzadə, F.İ.İbrahimbəyov və M.Məhərrəmov), üçü isə istedadlı gənc psixoloqlar (Ş.Ağayev, Ə.Bayramov və Ə.Əlizadə) idi. 1968-ci ildə Ə.Əlizadənin professor Y.Ş.Kərimovla birlikdə yazdığı "İlk addımlar" (məktəbaqadər uşaq müəssisələri üçün), 1986-cı ildə Ə.S.Bayramovla birlikdə yazdığı "Sosial psixologiyanın aktual məsələləri", 1989-cu ildə isə fundamental "Psixologiya" dərsliyi (professor Ə.S.Bayramovla birlikdə) nəşr olundu. Ə.Əlizadə IX və X siniflər üçün "İnsan və cəmiyyət" dərsliyinin də həmmüəllifidir. Bu dərslik Azərbaycan və rus dillərində iki dəfə nəşr olunub.

80-ci illərdə Azərbaycan məktəblərində psixoloji xidmətin təşkili sahəsində eksperimentlər aparılırdı. Azərbaycan psixologiyası salnaməsində bu eksperimentlər Bakı eksperimentləri kimi məşhurdur. Professor Ə.Əlizadə Bakı eksperimentlərinin elmi məsləhətçisi kimi onların təşkilində yaxından iştirak etmişdir.

90-cı illərin əvvəllərində "Azərbaycan müəllimi" qəzetində professor Əbdül Əlizadənin müasir təhsil konsepsiyasına həsr olunmuş silsilə məqalələri dərc olundu. Bu məqalələrin materialları əsasında Ə.Əlizadənin "Müasir Azərbaycan məktəbinin psixoloji problemləri" monoqrafiyası nəşr edilmiş və sonsuz maraqla qarşılanmışdır.

Sözündən dövrdə onun "Yeni pedaqoji təfəkkür" (Bakı, 2001) monoqrafiyası da işıq üzü görmüşdür.

Ə.Əlizadənin müəllim kimi fəaliyyəti son dərəcə səmərəli olmuşdur. Onun müəllimlərinin elmi-nəzəri və metodik səviyyəsi özünün intellektual yükü, parlaqlığı ilə həmişə seçilmişdir.

Professor Ə.Əlizadə ADPU-nun "Elmi xəbərlər"inin (psixologiya və pedaqogika seriyası) baş redaktoru, "Azərbaycan məktəbi" jurnalının redaksiya heyətinin üzvü kimi də səmərəli fəaliyyət göstərmişdir. Əbdül müəllimin istedadı kimi maraqları da çoxcəhətli olmuşdur.

Həyatının nə az, nə çox, düz 58 ili bilavasitə ADPU ilə - respublikamızın bu adlı-sanlı ali məktəbi ilə bağlıdır. Əməkdar elm

xadimi, təhsilin nəzəriyyəsi və praktikasi ilə məşğul olan görkəmli pedaqoq, professor Əbdül Əlizadə ADPU-da fəaliyyət göstərirdi illəri - neçə-neçə igidin ömrü qədər əzəmətli olan bu illəri həyatının qızıl səhifələri hesab edir, Azərbaycan psixologiya elminin inkişafı və çiçəklənməsini özünün ülvə misiyası sayırdı.

Əbdül müəllim 83 il (2015-ci il fevralın 22-də vəfat etmişdir) yaşamış, son günlərinə qədər "Azərbaycan məktəbi" jurnalına sədaqətli qalmış, bir-birinin ardınca məqalələr dərc etdirmişdir.

Azərbaycan pedaqoji-psixoloji elmi Əbdül müəllimə çox borcludur. Onun kitabları, məqalələri və tövsiyələri həmişə gənc nəsrlə örnək olacaqdır.

Əbdül müəllim dərs zamanı

P.S. Redaksiyadan: Prof. Ə.Əlizadə uzun illər "Azərbaycan məktəbi" jurnalının redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur. Jurnalın redaksiya heyətinin Prezident fəxri təqaüdcüsü olan üzvlərindən (redaksiya heyətinin 5 üzvü Prezidentin fəxri təqaüdcüsüdür) biri də Əbdül müəllim idi. O çox dəyərli tövsiyə və məsləhətləri ilə jurnalın yaradıcı heyətinin ən yaxın köməkçisi olmuşdur. Əbdül müəllim ömrünün son günlərinə qədər redaksiyamız ilə əlaqə saxlamış, jurnalın bu nömrəsində dərc olunan məqaləsini də ölümündən az əvvəl redaksiyaya təqdim etmişdir. Əbdül müəllim həmişə fəxr edirdi ki, o, "Azərbaycan məktəbi" jurnalında çalışmışdır. Əbdül Əlizadə redaksiyanın dostu, əməkdaşı, zəhmətkeş müəlliflərindən biri və mənəvi rəhbəri olmuşdur. Əbdül müəllimin xatirəsi "Azərbaycan məktəbi" oxucularının qəlbində həmişə yaşayacaqdır. Allah rəhmət eləsin!

BİZƏ YAZIRLAR

"AZƏRBAYCAN MƏKTƏBİ" NİN OXUCULARI JURNALIMIZIN 90 İLLİYİ MÜNASİBƏTİLƏ YERLƏRDƏ MÜZAKİRƏLƏR, TƏDBİRLƏR KEÇİRİR, ONA UĞURLAR, UZUNÖMÜRLÜLÜK ARZULAYIRLAR.

"Azərbaycan məktəbi"nin oxucuları, təbii ki, əsasən müəllimlərdir. Jurnal pedaqoji işçilər arasında maraqla oxunan mətbuat orqanlarından. İllər boyu onun abunəçiləri də kifayət qədər olmuşdur. Jurnal, bir qayda olaraq, poçtlar vasitəsi ilə yerlərə çatdırılır. Ona görə də oxucular bir şeyə də təəssüflənirlər ki, jurnal satışa verilmir, onun yeganə yayım yolu abunə yazılmaqdır.

"Azərbaycan məktəbi"nin daimi abunəçiləri olan, onun ayrı-ayrı nömrələrini ardıcılıqla izləyən, jurnal haqqında öz fikirlərini söyləyən, redaksiya ilə müntəzəm əlaqə saxlayan, münasib təkliflər verən təhsil işçiləri sırasında Hacıqabul rayonunu xüsusi qeyd etmək lazımdır. Bu günlərdə rayonda jurnalın son nömrəsinin müzakirəsi təşkil olunmuş, bu barədə redaksiyaya məktub göndərilmişdir.

Hacıqabul Rayon Təhsil Şöbəsinin müdiri Şükür Məmmədovun imzası ilə gələn məktubda deyilir: Pedaqoji ictimaiyyətimiz tərəfindən yerlərdə "Azərbaycan məktəbi"nin 90 illiyi münasibətilə görüşlər keçirilir, xatirələr canlandırılır, jurnalın fəaliyyətində əvəzsiz xidmətləri olan adamlar, o cümlədən jurnalın baş redaktoru olmuş Rüstəm Hüseynov, prof. Əjdər Ağayev, dos. Zəhra Əliyevanın zəhməti dəyərləndirilir, gənclik illərində jurnalın əməkdaşı olan Şıxəli Qurbanov, Şamil Qurbanov, Əbdül Əlizadə və başqa elm adamları yada salınır. Bu günlərdə Azərbaycan radiosunda "Gəl səhərim" verilişində pedaqoji elmlər doktoru, professor Fərrux Rüstəmovun çıxışı "Azərbaycan məktəbi"nin keçdiyi yola bir daha diqqət cəlb etmişdir. Pedaqoji fikir tariximizi çox incəliklərinə qədər vərəqləyən professor şərh zamanı dinləyiciləri razı salmışdır. Onun dərin məzmunlu çıxışı, "Gəl səhərim" verilişinin yaradıcılarının, onun redaktoru Bəxtiyar Bəxtiyarovun radioda pedaqoji mətbuata verdiyi diqqət razılıqla qarşılanmışdır.

"Azərbaycan məktəbi"ndə təhsilimizin qarşısında duran vəzifələrlə yanaşı,